

UNITÁRIUS KÖZLÖNY.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Szerkesztik: Nagy Lajos és Boros György.

Megjelenik havanként egyszer. Ára egy évre 1 frt 20 kr. Egyes szám ára 12 kr.

Üdvözet Dr. Brassai Sámuelnek.

— Az Unitáriusok Egyházi K. Tanácsától. —

Nagyságos egyházi Tanácsos és iskolai Gondnok ur!

Kiváló öröme szolgál E. K. Tanácsunknak, hogy a Nagyságos egyházi Tanácsos és iskolai Gondnok urat életének kilenczvenedik évfordulóján üdvözölheti.

Becses ajándéka Istennek a hosszú élet, főképpen ha hasznos munkásság oly széppé és nemessé teszi, minő Nagyságodé, mely a közművelődés és tudomány minden mezején áldásos gyümölcsöket termett. Midőn ezért a közművelődés és tudomány minden barátja örömmel üdvözli Nagyságodat, mi az öröm mellett a hála kegyeletes érzelmével ünnepeljük ez alkalmat, mert mi Nagyságodat magunkénak ismerjük, jóltevőnknek, büszkeségünknek valljuk.

Jogosan, méltán.

Mi érezzük és tudjuk, hogy vallásközönségünk kebelében a nevelés és oktatás ügye, jelesen felsőbb tanintézeteink a Nagyságod vezérlete alatt nagy lendületet nyertek s azok hazánkban legelsőbb úgy szerveztettek, azokban a tanulmányi rend és a tanítás módszere úgy állítottatott be, hogy ezekben korunk követelményeinek is megfelelnek. És hogy azok a reformok, melyeket Nagyságod teremtett, valósuljanak és gyökeret verhessenek, Nagyságod minden alkalommal, a szükségekhez képest, megjelent és folytonosan megjelenik anyagi kedves áldozataival is.

A közörmnek dicsőítő énekébe jogosan, méltán beillik a mi öröms és hálaénekünk, melyben kérjük a mi mennyei Atyánkat, hogy Nagyságodat szeresse még hosszú élettél s ebben védje és oltalmazza, hogy

nyugodt bölcseségével sokáig gyönyörködhessek szép életének áldásos alkotásaiban, nekünk pedig sokszor legyen ily alkalmunk, örömiünk és hálánk kifejezésére.

Az Unitáriusok E. K. Tanácsának Kolozsvárt, 1890 április 27-én tartott üléséből.

Atyjafiai az Urban:

Ferencz József,
unitárius püspök.

Kovácsi Antal,
közigazg. jegyző.

Az egyházköri közgyűlések.

Ezen autonomikus testületek ülésezési ideje nemsokára megérkezik. A t. szerkesztőség engedelmével néhány észrevételt teszek. Felbátorít erre az, hogy e lap megelőző számában némi vonatkozó hangok vannak. Okom is van rá, jól ismervén a vidéki életet, napról-napra látván a mozgató, vagy jobban mondva, a tengődő erőket.

E közgyűlések feladata első helyen a tisztviselők évi működéséről számot kérni. Ezután számot kell kérnie az igazgatás s a törvénykezés állapotáról; a konfirmációi és népiskolai vallástanításról; az ekklesiái előljáróságok és belső emberek viselkedéséről; a nép erkölcsi és köznevelési állapotáról; az ekkleziák vagyoni állásáról; már megmettett vagy megteendő javítási intézkedésekről; épületjavításokról; az ekklesiái fekvőségek jövedelmezőségéről s ennek fokozása módjairól.

A közgyűlések a vidékeknek valóban öntudatos, széles látókörű, komoly és higgadtan tanácskozó, intéző, életadó, irányozó, kezdeményező testületei kell hogy legyenek, mint voltak régen.

A mint a politikai megyék java folytonosan figyel, lát, intézkedik, kezdeményez, feliratokat terjeszt fel s ez által országgyűlés és kormány elhatározásaira jelentékeny befolyása van a közállapotok javítása tekintetében, ugy az egyházi Képviselő és Főtanács csak a valóban működő köri közgyűlések gyámolításával végezheti a maga nagy feladatát.

Most a belső emberek fegyelmi ügyeiben követendő eljárások szabályozása az egyik fontos kérdés, a melyet meg kell oldani. Esperes, köri gondnok, egyházi tanácsos és ekklesiái tag mind érdekelve vannak ebben a kérdésben. Tanulmányozást s bölcs megfontolást érdemel, hogy a rest, rossz példával járó, s az ekklesiára káros belső embertől, hogy szabadulhasson meg az ekklesia s viszont ahí belső ember hogy legyen megóvható az egyesek könnyelműségéből, irigységéből, avagy ellen-szenvéből származható bántalmaktól.

Az esperes s a köri gondnokok itt számolnak egy év folytán végzett munkájokról. Az egyházkör tagjainak itt van alkalmuk megismerni s összehasonlítani az ekklesiákat. A nemes versenyre az ösztönt itt nyerik meg a papok és tanítók.

A kolozsvári, tordai és kereszturi felsőbb iskolák helyzete, az egyházhoz, a közneveléshez való viszonyuk s különösen az a kérdés, hogy a népiskola milyen elemet szolgáltat számokra, mennyire készíti elé számokra az ifjúságot, itt várnak megbeszélésre.

Az ekklesiákból kiköltözött hívek gondozása, az elveszéstől megmentése égető kérdés.

Országos érdekű állami törvények hordereje s alkalmazása (p. o. az elkeresztelés ügyében) itt elé kell hogy forduljon.

Mi szükség tehát? Lelkiismeretes referálás a gyűlés előtt; igaz és mély érdeklődés a közgyűlés részéről kicsinyeitől és nagyjaitól; teljesen áttekintő jelentés az ügyvezető esperes elnökség, s előzetes, teljes tájékozottságon alapuló program beszédek, a köri gondnok-elnökségek részéről; beható és higgadt tanácskozások, indítványok a tagok részéről. Szellem és élet teremtése a gyűlési teremben, mely termékenyítőleg hasson és alkosson otthon az egyes ekklesiákban a jelen levő képviselők felbresztett lelkesülése és cselekvésre birt akarata és elhatározása által.

Természetes, hogy egy ilyen gyűlés nem folyhat le $1\frac{1}{2}$ —2 óra alatt. Ha a közgyűlésekről csak egy-egy eltévedt tosztt emlékétt viszik magokkal a képviselők, akkor fennállásuknak jogosultsága, s a kapcsolatos költségek megtételének indoka önként megszűnik, s kezdetét veheti egy teljesen burokratikus intézmény meghonosítása iránti áramlat, mint a vármegyékben.

Ha a vármegyéken és egyebütt a rendeseken kívül tiszteleti jegyzők és előadók szerepelnek, miért ne lehetnének az egyházköri gyűléseken is? Erő van elég, csak ki kell osztani a munkát. Így a jegyzőkönyv az ülés végével készen lehet. Módját kellene találni annak, hogy az ily terjedelmes jegyzőkönyvek, jelentések és elnöki beszédek már egy-két hét múlva az ekklesiáknak is megküldessenek. Az ekklesiák érdeklődését csak fokoznák. Elvégre is oda haladt a világ, hogy ez sokáig nem maradhat el. Nyomtatványok kellene törvénykezéshez, közigazgatáshoz. A közgyűlést is teljes tárgysorozat melléklésével kell összehívni, a mi, ekklesiák s más egyházi s világi egyesek érdeklődését, csak fokozhatja. Előkészület nélkül ilyen közgyűlés nem létesül, mely

együttal katédrai és tanácstermi szónokok, valamint gyorsan fogalmazó jegyzők iskolája és kell hogy legyen. Csak az ilyen közgyűlés tájékozhatja teljesen a Fő- és Képviselő-tanácsot, lehet levezető és termékenyítésre segítő csatornája a fenműködő szellemnek, elveknek és irányeszméknek s egyuttal fennebb adója az ott születetteknek. A körilési terem életrevaló eszmék és tervek szülőháza, a gyűlés pedig a keresztviz alá tartója kell hogy legyen ott a közetlen közelben. E helyen hangsúlyozni kívánjuk, hogy a Főtanács jegyzőkönyvének a kinyomatását elodázhatlan szükségletnek tartjuk, s reméljük is, hogy nem késik soká.

Három érzés irányozza főleg az embert: a családi tűzhely és egyház iránti, s a honfui érzés. Nem hiszem én, hogy a világiak hidegek maradjanak az ilyen egyházi gyűlések iránt, s megvagyok győződve, hogy egy egyházkör szunnyadó ekklésiáiba csak ilyen gyűlésezések önthetnének új életet, a vidéki szétszort és központi atyafiaknak is bevonásával. Megvagyok arról is győződve, hogy ily köril gyűlések fogják megnépesíteni a főtanácsi gyűléseket is.

Ha a vidéki atyafiak emez észrevételeket nem értik meg, akkor haladásról nem lesz szó, már pedig az unitárius egyház ha haladni nem tud létjogát teszi kérdésessé

Különben a főtanácsi referensek három hó multán megmondják, hogy a köril gyűlések mit csináltak. Én is arra várok a többi mondani-
valommal. Addig is béke velünk!*)

Szemlélő.

Brassai Sámuel mint hívő.

Annak igazolására, hogy a tudomány nem ellensége a vallásnak s az ismeretekben gazdag elme nem vezet istentagadásra, kiváló példa Brassai Sámuel. A tudomálynak nincs oly ága, a melyben Brassai járatos, a legtöbbben mester ne lenne. Annyi ismerete van, hogy joggal nevezhetnők egy élő Conservations Lexiconnak. S ez a férfi, a magyar tudományosságának ez a méltó büszkesége, az igazságoknak és ismereteknek évek hosszú során át — ez évben ünnepli életének 90-dik évét — fáradhatatlan kutatása és megszerzése után is éppen megtartotta vallásos kedélyét, a vallás iránti őszinte tiszteletét.

Az ő vallásos hite ma sem gyengébb, nem ingatagabb, sőt éppen

*) Ezt az alkalmiszertü cikket készséggel adjuk, ámbár volna szavunk egyik-másik kérdéshez, a mit talán máskor megteendünk.

Szerk.

gondolköző elméjének munkássága által táplálva, még erősebb és szilárdabb, mint a midőn boldogult édes atyjával, ki lelkész volt, gyermekimáit elrebegte, vagy mint serdülő ifju annak templomi beszédeit hallgatta. Befolyhatott erre különben az is, hogy Brassai már gyermekkorában oly vallásformával ismerkedett meg, a mely későbbi éveiben szerzett ismereteivel sem hozta ellentétbe.

Nem szeretnék félreértetni. Távól van tőlem egyik vallást a másik fölé emelni; mert lényegében egyik vallás, mint a másik, becses, szükséges az emberiségre nézve, mindenkinek ugyanazon egy czélja levén, t. i. ápolni a lélekben az Isten iránti hitet s az erkölcsi élet iránti szeretetet és készséget. Innen, ha nem is nagyon költői, de felette találó az a közmondás: minden vallás jó vallás, csak a kárvallás roszt vallás. Jó lenne ezt mindnyájunknak figyelemre méltatni, mert ekkor a kultúrharcot soha sem ismernők meg. De a mennyiben a Brassai vallásosságára vonatkozó előbbi állításom magyarázatot igényelhet, szükségesnek tartom ezt egy pár megjegyzéssel indokolni.

Az unitárius vallást, melynek Brassai nemcsak követője, de a sző legnemesebb értelmében hive, közönségesen az ész vallásának nevezik. Nem egészen helyesen, mert az észvallás magában ellenmondás. A vallás hiten alapszik és hitet foglal magában; az ész ellenben tudásra törekszik s ebben éri el czélját. Az észvallás tulajdonképpen az ész cultusa lenne, melyet a francia forradalomban a National Convent csakugyan inau gurált volt; de csakhamar belátta tévedését s kénytelen volt szőgyenkedve maga is decretálni a „legfőbb lény“ létét. A francziák eme dicőségére az unitárius vallás soha sem vágyott, azt nem keresi. De annyi bizonyos, hogy az észnek joga van a valláshoz is. Hogyan lehetne e nélkül a vallások fejlődését, tökélyesbülését kimagyarázni, vagy hogy theologiai nyelven szóljunk: az isteni kijelentéseket megérteni? Az észnek a jogát az unitáriusok elismerve, gyakorolják is s így vallásukat lehet észszerű vallásnak nevezni s ezt készséggel el is fogadják. Önként következik ebből, hogy az unitárius vallás legtovább mehet s mint a reformáció legifjabb hajtása, a legtovább ment a hitczikkek és vallásos eszmék tisztításában ez ideig. Ez tény, melyet csak az elfogultság vonhat kétségbe; következőleg tény az is, hogy az unitárius vallásnak a legkevesebb nehézségbe ütközik összeegyeztetni hitvilágát a tudomány igazságaival. Erre hivatkoztam Brassait illetőleg: ezt mutatja az ő vallásosságának annyi tudománnyal való foglalkozás mellett isépségben maradása.

De nehogy csak a levegőből láttassam beszélni, hadd mutassak rá Brassainak egy pár dolgozatára, melyekben az ő vallásos lelkülete határozottan nyilatkozik.

Ki nem olvasta annak idejében Brassainak: „Nem csak az anyag halhatatlan“ czimű füzetkáját, mely a magyar orvosok a természetvizsgálók nagy gyűlésén Marosvásárhelyen 1864-ben tartott felolvasást foglalja magában? E felolvasásában Brassai a vizsgálódó, kutató és itelő

elme egész fegyverzetével száll sikra a materialisták ellen, a kiket a Darwin elmélete alapján „nemesített majmoknak“ nevez. Sajat fegyverekkel a természettudománnyal és vegytannal veri vissza őket. S miután kimutatja, hogy az anyag, melyet a materialisták — s csakis ezt — tartanak örökkévalónak, végelemzésben, a maga parányaiiban épp oly láthatatlan és megtappinthatlan, mint az erő; szembe állítja az anyaggal az erőt, számos természettani és vegytani példával világosítja meg ennek fölényét az anyag felett s ez alapon az erő és ezt átvive a lélekre, a lélek halhatatlanságát vallja és hirdeti. E füzetkét Baconak ama jeles és a Brassai vallásos lelkiületéről tanuskodó mondatával végzi be: „A természettudomány megnyalintása istentagadásra téveszt, teljesebb élvezete istenhez vezet vissza.“

Az újabb időben Brassai legtöbbször a Dávid Ferencz Egyletben tartott felolvasásaiban foglalkozott vallási kérdésekkel. Ez egyletnek Brassai az elnöke is, a mi szintén arról tanuskodik, hogy ő a vallásnak nagy jelentőséget tulajdonít. Ez egyletben tartott számos felolvasásai közül egyben, melynek czime: „Szózatok a jövő vallásáról“, érdekesen világítja meg s veszi éles bírálat alá a Comte-féle positivismust. Szokott elmésségével és humorával adja elő, hogy mi módon akar Comte vallást alapítani theologia, tehát isten nélkül, az emberiség eszméjére. Mert hát végre is a cultus tárgyát egy vallás sem nélkülözheti s a positivismusban e cultus tárgya: „a mult, jelen és jövő emberiség, a positiv állapot „Nagy lénye“. Ennek rendeltetése Comte szerint, hogy az egyetemi nagy rendet, ennek törvényei szerint folyton tökélyesítse. Ez a tagadhatatlan gondviselés, sorsunk legfőbb rendezője, a természet folyamában indulataink, gondolataink, cselekvényeink közös középontjává válik stb. „Nos hát a ker. vallás, egy pár merész vonáson kívül nem éppen azokat tulajdonítja-e az isteni gondviselésnek?“ — úgy mond Brassai említett felolvasásában; s kiszedve a positivismus alól mind a tudomány, mind a vallás kriteriumait, igen természetes dolognak találja, hogy az új szerkesztvény, a positivismus sem az ő vallás híveinek, sem a freidenkereknak nem tetszett és így két szék közt a pad alatt maradt

Még csak egy felolvasását említem meg Brassainak, melyet szintén a Dávid Ferencz egyletben tartott. Czime: „A jövő vallása“. E felolvasásában Brassai azt mutatja meg, hogy egy új vallás alapítása iránti törekvés non-sens. Nincs is erre szükség. A reformátorok sem alapítottak új vallást, csak a meglévőt tisztították, a kor ismereteihez, előhaladottságáhpz képest De e tisztításnál sem lehet figyelmen kívül hagyni a kijelentés, a természetfelettség és a személyes istenség eszméjét. Mindezeket oly érdekesen és a meggyőződés oly szilárd hangján értelmezi és tárgyalja Brassai, hogy bármely theologusnak becsületére válnék. Czikkét aztán egy megjegyzéssel zárja be, a melyet — nem neki, mert vele ezért az érdemleges vitára senki a keztyűt még nem vette fel, hanem — az unitáriusoknak már sokszor a szemökre lobban-

tották: hogy magokat a jövő vallás representansainak képzelik. Való igaz, hogy miután Brassai a szóban levő cikkben azt a kérdést veti fel, hogy vajjon nem jobb volna-e, bármi módon készítendő új vallás helyett a meglevők közt nézni szét s azt dönteni el, melyiköknek van legtöbb kilátása, hogy legnagyobb tért foglaljon el jövőre az emberiségben? erre azt a véleményét nyilvánítja, hogy szerinte „az a vallás tarthat leginkább számot a mívelt világ kedvezésére, a mely az általános kereszténységben gyökerezve ez idő szerint legtisztítottabb, de az előbb felsorolt (kijelentés, supra naturalismus, egy isten eszméje) és más rokon-kellékeket nem csak ki nem küszöbölte, hanem keblében melengeti és ápolja: az unitarismus, vagy mondjuk nevéen: az unitáriusok vallása.“ A mint már meg volt jegyezve, ennek érdemleges megczáfolását eddig senki meg nem kísérelte. Hogy itt hivatkoztunk Brassainak e nyilatkozatára, egyedüli indoka az: mert ebből nemcsak az ő vallásos lelkiülete, hanem ezzel együtt határozott unitárius szelleme, e valláshoz való benső, meggyőződészerű ragaszkodása is nyilván van.

Hogy Brassai minő szolgálatokat tett és minő érdemeket szerzett magának egyházában ennek ügyei, főleg nevelés és oktatás körül? Ennek feltüntetése nem e sorok keretébe tartozik. Én itt még csak azt említem meg, mint tárgyamhoz tartozót, hogy Brassai a vallás külföldi iránt is a legnagyobb tisztelettel viseltetik. Régebben gyakran megjelent a templomi istentiszteleteken is, melyben most már korával bekövetkezett nehéz hallása is akadályozza

Mint ifju pap, szerencsés voltam én is, hogy többször meghallgattott. Ilyenkor aztán nem egyszer magához kért s ismételtelen felolvastatta beszédemet, megtéve rá a maga megjegyzéseit úgy a kidolgozást, mint főleg az irályt illetőleg, tekintettel az ő finom magyaryelv érzékére. Lehet, hogy Brassai erre nem emlékszik. Hogyan tarthatná ő számban mindazokat, kik bölcseségéből bölcseséget nyertek, barátságából barátságot élveztek? De előttem örökre felejthetetlenek maradnak e tanuságos órák. S ha pályámon, mint egyházi szónok, néha tán némi sikereket is arathattam, ebben része volt Brassainak is, a miért én e helyen is iránta való hálám és tiszteletem koszoruját leteszem.

Adjon Isten Brassainak még szép napokat!

S miután kedélye 90 éves életkora mellett is még mindig friss és eleven, munkássága, tevékenysége szintén lankadatlan, csaknem bámulatraméltó: a mit óhajtunk, teljes joggal reménylhetjük is.

Ferencz József.

Arany Jánosról.

A költők a nemzet profétái. A mi a népnek lelkében mint sejtelem, vágy, érzés és akarat él, azt a költő fejezi ki legszebben, leghívebben. S mikor a nép szelleme szunnyadozik, erkölcsi élete hanyatlásnak indul, akkor is a költő áll elő legelőbb, hogy lelkesedésével gyújtó,

feddő s ha kell menydörgő dalaival a nép szunnyadó szellemét, erkölcsi érzékét felverje, tette buzdítsa, s előre vezérelje Igy cselekedtek a zsidó proféták, a görög és római költők: Esaiás, Horatius. stb.

Hála az isteni gondviselésnek, a magyar nemzetnél sem hiányoztak a proféták az Árpádkori hegedősöktől kezdve napjainkig; de a legnagyobbakat a jelen száz év adta. Vörösmarty, Petőfy, Tompa, Arany joggal oda sorozhatók az emberiség legnagyobb költői mellé. Nagy ideje, hogy a szellemi kincs, mit ez óriások napfényre hoztak, közkincsévé váljék a népnek is, melynek javáért ők, a dicsők, oly nemes lelkesedéssel daloltak.

Éppen ezért hazafias kötelességünknek ismerjük nemcsak üdvözölni, de e lapok útján is támogatni azt a vállalatot, melyre Ráth Mór budapesti könyvtáros vállalkozott Arany János műveinek rendkívül olcsó kiadásával, ugymondva a ponyvára vitelével. Mit nyerhet a nép vallás-erkölcsi tekintetben is e kiadással, annak jeléül közöljük Aranyak következő szép és örökbecsű költeményét.

FIAMNAK.

Hála isten! este van megin',
Mával is fogyott a földi kín.
Bent magános, árva gyertya ég:
Kivül Ieskelődik a sötét.
Ily soká, fiacskám, mért vagy ébren?
Vetve ágyad puha-melegen:
Kís kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem.

Látod, én szegény költő vagyok:
Örökül hát nem sokat hagyok;
Legfőlebb mocsoktalan nevet:
A tömegnél hitvány érdemet.
Ártatlan szived tavasz kertében
A vallást ezért öntözgetem;
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem.

Mert szegénynek drága kincs a hit,
Türni és remélni megtanít;
S néki, míg a sir rá nem lehell,
Mindig türni és remélni kell!
Oh, ha bennem is, mint egykor, épen
Élne a hit, vigaszul nekem! . . .
Kis kacsóid összetéve szépen
Imádkozzál édes gyermekem.

Majd, ha játszótársaid közül
Munka hí el — úgy lehet korán —
S idegennek szolgálsz eszközül
Ki talán szeret . . . de mostohán!
Balzsamúl a hit malasztja légyen
Az cirejtett néma könnyeken ;
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál édes gyermekem.

Majd ha látod, érzed a nyomort,
Melyet a becsület válla hord ;
Megtiporva az erényt, az észt,
Míg a véték irigységre készít
S a butának sorsa földi éden :
Álljon a vallás a mérlegen.
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál édes gyermekem.

És, ha felnövén, tapasztalod,
Hogy apáid földje nem honod
S a bölcsőd s koporsód közti úr
Századoknak szolgált mesgyéül :
Lej vigasztalást a szent ígében :
»Bujdosunk e földi téreken.«
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem.

Oh, remélj, remélj egy jobb hazát!
S benne az erény diadalát :
Mert különben sorsod és e föld
Isten ellen zúgolodni költ. —
Járj örömmel álmaid egében,
Utravalód e csókom legyen :
Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál, édes gyermekem !*)

*) Ráth Mór kiadásában első sorban Toldi költői beszély jelent meg 63 lapon, három szép képpel. Ára 8 krajczár. A szerkesztőség a köztetésre szívesen vállalkozik. A ki olvasóink közül birni akarja, küldjön be 8 krt, s a szerkesztőség elküldi minden szállítási díj nélkül. Pap és tanító barátainkat e helyen felhívjuk, hogy jelen ígéretünk beváltására legyenek segítségükre olvasóinknak és nekünk is, a mit úgy tehetnek, ha a községükből vásárolni szándékozók pénzét a lehetőleg együtt és egyszerre küldik be hozzánk s azután tőlünk is elfogadják és kiosztják a küldeményt.

A vasárnapi iskola ünnepélye.

A kolozsvári unitárius főiskolában a legelső vasárnapi iskola, vagy tanuló gyermekek istentisztelete 1880 május 6 án tartatott meg; tehát éppen 10 éve annak, hogy ez a hasznos intézmény nevezett intézetünkben meghonosult. Ennek emlékére a főiskolánkban levő papnövélde növendékei, kik az év hidegebb szakában az alosztályu tanulóknak vasárnaponként rendre szoktak valláserkölcsei oktatást tartani — folyó év május 11-én egyszerű, de megható ünnepélyt rendeztek, mely alkalommal, a theologiai kar kérésének engedve, a gyermekek értelméhez szabott hangulatteljes alkalmi imát mondott Boros György theologiai tanár, mint a ki ez intézménynek főiskolánkban nemcsak tervezője, és megalapítója, hanem egyszersmind elejétől kezdve az Egyház Képviselő Tanács által megbízott felügyelője is volt. Beszédet tartott e sorok írója, még pedig az alkalmából kiindulva a vasárnapi iskola multjáról. Előadta azt is, hogy miként jött gyakorlatba a vasárnapi iskola legelőször Angolországban, azután a többi mivelts országokban is. Minthogy ez ünnepély egyszersmind befejezője is volt a jelen iskolai évben tartott vasárnapi iskoláinknak, beszédje végén felhívta a gyermekek figyelmét arra, hogy a mig ujra megnyilik a vasárnapi iskola, járjanak el a templomba, valahányszor a harangok hangja imára szólítja őket. Buzdításul az ó-testamentumi kegyes Sámuel példájával intette, hogy midőn a szózat kötelezettségökre figyelmezteti, készséggel így feleljenek: „Szólj Uram, szólj, mert hallja a te szolgád.“

Csupa gyönyörűség volt szemlélni azt a buzgóságot, mely a gyermekek arczáról sugárzott. Különben ők magok is hozzájárultak az ünnepély sikeréhez a mennyiben Iszlai Márton énekvezér vezetése alatt jól betanult templomi énekeket énekeltek el két szólamban.

Az ünnepély végével, a gyermekek szétoztlása után Főtisztelendő Ferencz József püspök ur, ki szintén jelen volt az ünnepélyen, a benmaradt papnövendékeknek a gyermekekkel való bánásmódra nézve egy pár jótanácsot sziveskedett adni, melyeknek szemelőtt tartása mellett azok ezután bizonyára sikeresebben munkálhatnak az Ur szőlőjében.

*

Remélem, hogy a vasárnapi iskola ügyének némi szolgálatot tesz, ha annak 10 éves muntjára való visszapillantásképpen röviden felemlitem, hogy kik és miről tartottak tanítást a lefolyt éveken. Ezt pedig teszem azon „Napló“ alapján melybe időnként minden tanítás az illető tanító által saját kezűleg vagy egész terjedelmében, vagy főbb vonásaiban bejegyeztetett. Az ugyanazon tárgyról tartott tanítások közül, hely szűke miatt, csak egyet említek fel.

1880 május 6-án tartatott az 1-ső, decz. 12-én a 2-ik proba vasárnapi iskola; még pedig az elsőn imát Boros Gy. theol. tanár, beszédet „A magvetőről“ (Máté 13. 1—8; 18—23 alapján) Német I. II. papnöv. mondottak; a 2-ikon imát és beszédet Német I. mondott.

A beszéd tárgya: „A vacsora“. E két iskolán az összes alosztályuak jelen voltak; a következőkön két csoportra osztattak értelmi fejlettségükhöz képest

1880—81-ben a papnövelde növendékei kérésének engedve a két első tanítást Boros Gy. tanár tartotta, a nagyobb gyerekeknek „Az eltévedt juhról“ (Luk. 15. 1—7.) beszélvén, a kisebbeknek pedig: „Egy darab jégről“ (éppen tél volt.) Azután Bakó L. papjelölt „A tékozló fiúról“ (Luk. 15. 11—32) Német István: Az alvásról; Barabás Ábel: Jézus a tengeren (Luk. 8. 22—36.) Kanyaró Ferencz: A krétáról; Mózes Mihály: A könyörülő samaritanusról (Luk. 10: 23—38.); Mátyás János: A visszhangról; Székely Zsigmond: A talentumokról. (Máté 25: 14—31.); Adorján Domokos: A hangszerről.

1881—82-ben: Gábor Albert: Az öt kenyérről és két halról (Máté 14: 15—21.); Kanyaró F.: A falevérről; Fazakas Lajos: Sámuelről (I. Sám. 3: 9.); Pap László: A szülők iránti engedelmességről; Végh Mihály: József és testvéreiről (Gen 42: 18); Molnos Kálmán: A térlről; Csegezi Lajos: Az esküvésről (Birák 11. r.); Pál Ferencz: A hangyáról; Deák Lajos: Dávid Ferenczről.

1882—83-ban: Mózes M.: „Saul megtérése“ (Csel. 22: 1—16); Székely Zs.: „Dávid nagylelkűsége Saullal szemben“ (I. Sam. 23, 24. r. r.); Adorján D.: „Istennek minden műve okosan használva az embernek hasznára lehet“; Fazakas L.: Jézus megkísértetése; Deák Miklós: A szülői szeretet; Osváth Gábor: Az isteni gondviselés és hálaadás (138. Zsolt.); Péter János beszédjének alapja Máté 26: 31—51; László Miklós: Hunyadi Jánosról; Mózes M.: „A biblia fontossága“.

1883—84-ben: Gábor Albert: A szorgalomról; Fazakas L.: „Memento mori“; Pál F.: „A haragról“; Deák M.: „A tékozlásról“ (Luk. 15: 11—15.); Osváth G.: Engedj a jó tanácsnak; Gálfalvi János: Az ujévi ajándékról; Ajtai János: „A jó hírnévről“ (Péld. 20: 1); Csifó Salamon: Az irigységről (Gál. 3: 26) Fekete Domokos: A hazugságról; Gyöngyösi Lajos: A boszuállásról (Máté 5: 39) Lőrinczi István: A virágokról (tavasszal); Sárosi József: A kevélység és alázatosság (Péld. 19: 12.)

1884—85-ben: Fazakas L.: „Az idő becséről“; Kanyaró F.: „A megelégedésről“; Osváth G.: „A kötelességről“; Gálfalvi J.: „A magaviseletről“; Ajtai J.: „A hazugságról“ (34. zsolt. 14.); Ürmösi Sándor: „Akkor sem kell rosszat tenni, mikor nem látnak, mert Isten mindig és mindent lát.“ Csifó S.: „Isten országaról“ (Máté 18: 23—35.); Lőrinczi István: A hazaszeretetről; Nagy Sándor: A jószívűségről; Gvidó Béla: A tavaszról, mint az ifjuság jelképéről.

1885—86-ban: Ajtai J.: „A szorgalom és becsületesség“; Ürmösi S.: „Pál apostol élete; Lőrinczi I.: „A hála“; Nagy S.: „Pál apostol élete“ (folyt); Gvidó B.: „Az isteni gondviselés“; Ádámosi Antal: Pál apostol élete (folyt); Ajtai J. Mire tanít a tavasz?“

1886—87-ben: Deák M.: „A biblia, mint tükör“; Nagy S.: „Jézus a lelki király“; Gvidó B.: „A testvéri szeretet“; Dézsi Mihály: „Az imádkozás“; Fekete József: „Az igazat szólás“; Gálfi Lőrincz: „A szünidő felhasználása“; Gál József: „A szülők iránti hála“; Simó János: „A lenézés“.

1887—88-ban: Lőrinczi István: A vasárnapi iskola célja és haszna; Fekete D.: „A vallásosság“; Nagy S.: „A szülők iránti kötelesség“; Gálfi Lőrincz: A lelkiismeret (angol eredeti után); Gál J.: „A becsületesség“; Göncz M.: „A takarékoság“; Józán Miklós: A munka jutalma; Pázsint Mihály: A barátság; Kovács Imre: Jó tett helyébe jót várj“; Kis Aladár: A biblia olvasása.

1888—89-ben: Dézsi M.: „A vasárnapi iskola“ (megnyitó beszéd év elején); Nagy S.: „A Jézust kereső gyermek“ (U. Közlöny I. 12. sz.); Gál J.: „Az otthon“; Kádár Lajos: Az önmivelés; Máté Lajos: Dániel története (a biblia nyomán); Vári Albert: Hogyan kell a kis gyermeknek tanulni? Lőrinczi Dénes: Hogy harcoljunk a kísértések ellen?

1889—90-ben: Gál József: Mi a vasárnapi iskola célja és haszna? (év elején megnyitó beszéd); Pázsint M.: „Az alvás“; Józán M.: „Az őszinteség“; Vári A.: „Kiket kell szeretnünk? Székely András: Az Uri ima; Szász András: A szegénység; Márkos Ferencz: Az engedelmesség; Demeter Dénes: A hála jóttevőink iránt; Benczédi Domokos: Ki mint vet, úgy arat; Geréb Zsiga: Isten a mi Atyánk.

Az itt közlöttek után még csak annyit említek meg, hogy a vasárnapi iskoláról vezetett „Napló“ a lefolyt 10 év alatt betelvéen, mint a papnöveldé tagjai munkásságának egyik szép bizonyítéka a theologusok könyvtárába helyeztetett el. Vajha ez is buzdításul szolgálna azoknak, kik a megkezdett munkát tovább folytatni lesznek hiva!

Gál József papjelölt.

Szeretlek Istenem.

— Ima gyermekeknek.*) —

Szeretlek Istenem!	Jobban, minthogy néktek
Éltemnek adója;	Kimagyarázhatnám.
Te vagy a világnak	A mióta élek,
Dicső alkotója.	S szavamat halljátok, —
Hogy veszély ne érjen,	Gondos figyelemmel,
Te őrzöl engemet;	Hiven ápolátok.
A jó, igaz útján	
Léptem' vezérecled.	Szeretlek, tanítóm!
	Jó második szülóm;
Szeretlek szülőim!	A mit tudok, neked
Drága apám, anyám,	S Istennek köszönöm.

*) A papnövendékek önképzőkörében Boros György védnök tanár által hirdetett pályázaton megjutalmazott költemény.

Szépet, jót és nemest
Tetőd tanulok ;
Téged megbecsülni :
A legszentebb dolog
Szeretlek, barátom !
Szivem — lelkem fele ;

Egymásért hevüljön
Mindkettőnk kebele.
Nagyobb lesz örömöm,
Megenyhül a bánat ;
Ha tenszivedben is
Öröm vagy bú támad.

* * *

Szeretlek . . . szeretlek . . .
Szeretlek titeket ;
S ha jó leszek — akkor
Ti is szeressetek !

Józan Miklós.

A selyemtenyésztés és az iskola.

Több millió forint értékű selymet vásárol évenként hazánk lakossága, melyért a pénz a legujabb időig mind külföldre ment. Olaszország is így volt 70 év előtt. Ma a hazai szükségletet fedezni tudja s azonkívül jelentékeny sokat viszen ki. Nálunk nép- és urirend egyaránt használja a selymet. A virágos bundák és mellények, kezkenők, kötények, főkötők, nyakkendők, pántlikák, köntösök stb. sok millióba kerülnek évenként.

Használatlan s kevés hasznot hozó föld nálunk bőven van faluk és városok között és közelében, a hol egész eperfaerdőket lehet létesíteni néhány év alatt. Ezen fák leveleivel selyembogarakat tenyészthetünk tavaszonként. A bogarak élete tavasszal hat hétre terjed. Ebből is 2 hetet alusznak. Tehát velők csak 4 hétig kell foglalkozni Gyermekes és külső munkára képtelen vének végezhetik. A gyermekek levelet szednek, az öregek a polczokra rakják a bogaraknak.

A tanító- és tanítónő-képezdéknek alkalmas kertjeik vannak. Ákác- és vadgesztenyefák helyett eperfák kellenek s kapcsolatosan selyemtenyésztés. A gyakorló iskolák növendékei, valamint a tanítójelöltek is megtanulnák a vele való bánás könnyű mesterségét. Falukon is a tanítóknak az iskolás gyermekekkel együtt kell kezdeniük. Olyan jövedelemre tehet szert minden népiskola 10—20 év múltán a selyemgumókból, hogy a gyermekek iskolai költségét kiállja, s a tanító jövedelme is jelentékeny emelkedésnek indul. Így a nép is eltanulja, s a gyermekek és vének önmagok tartják el saját szerzeményükből önmagukat. Városi árvaházak és szegényházak nagy részt kiszereznek ily módon a fenntartás költségét. A kereszturni, tordai és kolozsvári gimnasiumok is megkezdhetnék. Ez játékszamba menne. Azért a tanulással sem maradnának el.

A kolozsvári iparkamara közelebről felirt a ministerhez, hogy a népesebb helyeken a székelyföldre rendelje el a selyemtenyésztés

megindítását kényszer útján is. Ez a gazdasági egyleteket, gazdasági iskolákat illette volna. De mindenik csak mannát vár.

Hogy kellene kezdeni?

Az érett fái epret (a fehér a jobb) összemorzsoljuk a kezünkkel, s a magot kimossuk belőle. Ezt ágyásokba elvetjük és lesz belőle eperfa csemeténk. Bezerédi Pál min. tanácsos, mint selyemtenyésztési kormánybiztos, megkeresésre küld elég petét, mihelyt eperfánk van. Az alföldi megyékben már megindult a selyemtenyésztés. Sőt Ujvidéken és Temesváron már fonó gyárakat is állított, hol több száz magyar és olasz nő dolgozik. Utóbbiaktól tanulták el a magyar asszonyok. A franciaországi Lyonba, a világ első selyemszövő városába adta el a mult évben a gubókat és lefont selymet. A selyemtenyésztést országos jelentőségű házi iparrá lehetne tenni csak a népiskolák útján.

A kérdést a köri közgyűlések figyelmébe ajánljuk. Szeretnők ha valamelyik kör a Főtanácsig vinné ezt a kérdést. Legyünk a kezdeményezők között az elsők. Selyem és gyümölcstenyésztést egyebek mellett népünknek, különben pusztulunk, veszünk, mint az oldott kéve széthull nemzetünk.

Bezerédi a mult évről több ezer forint tiszta nyereséget mutat ki a befektetéseken kívül. A nyers gubó kilóját 12—14 frankon adta el. Tovább adás végett bármelyik magán tenyésztőtől átveszi készpénzen, csak legyen. A selyembogarakkal való elbánásról, eperfák tenyésztéséről, a selyemgubók lecsömléséről olcsó füzetek vannak. Kubinyi Lajos „Házi-ipar könyve“ vagy a budapesti gazdasági egylet által kiadott „Gazdasági kis tükör“ utba igazít mindenkit.

Vajha ne irtunk volna hiába!

Székely Pál.

* * *

Ez a bölcs tanács és hasznos figyelmeztetés éppen jókor jött. Köszönet érte. Egy pár dolgot hozzá adok. Midőn ezelőtt 20—25 esztendővel a székely-kereszturi unitárius gymnasiumban tanultunk, egy K. S. nevű tanuló társunk valahonnan egy sereg selyemtojást (petét) kapott s kezdett kínálgatni vele pénzért, hol egyébért, de adott szép szóért is. Egy darabka papíron kaptunk 50—60-t. K. S. megtanított hogy mit csináljunk vele. Mikor az iskola udvarán levő egyetlen eperfa kezdett levelezni, a tojásokat kitettük az ablakba, hova a nap süttött s egy pár nap múlva a tűhegynyi hernyócskák kezdetek kibújni. Reggel jókor, csengetés előtt felkeltünk, hogy a senior meg ne lásson s szedtünk az eperfáról levelet, még pedig a fiataljából s oda adtuk parányi állatainknak, melyeket ekkorra már egy kis papirkosárba helyeztünk, hogy ha nőnek ne mászhassanak el. Az eperlevéllel sok bajunk volt, mivel már egy hét múlva a fa kezdett kopaszodni s a senior haragudott. Néha szedelevéllel pótoltuk. Még más bajunk is volt. Hogy el ne vegye valamelyik s hogy rajta ne kapjanak az eperfa fosztogatásán, a ládába

tettük a kicsikéket s egyik-másikkal megesett, hogy a ládáját bezárták s azok ott megfulladtak Mindamellett is rendszeren 30—40, sőt 80—100 hernyót is nevelt fel egy-egy. Azt hiszem hogy otthon a szülői háznál a padláson még hányódik egy rakás gubó. Igen, mivel hát mi semmi módját sem tudtuk a felhasználásnak. Ma már — hála Istennek — más világot élünk, a mint a fennebbi közleményből is látszik.

Ehez a tanulókori emlékhöz csak két dolgot fűzök. A székelykereszturi iskola udvara ma kétszer akkora, mint a mi időnkben volt, s van még mellette egy nagy kert. Az udvaron, tudtomra, csak egy-két jegenyefa van. A kolozsvári unitárius főiskola udvara is oly nagy, hogy egyik oldala be van fásítva gesztenyével. Játszó kertje (a Kis Mező) egyik része üres, a másik részben van egy pár száz gyümölcsfa, a melyek tudtomra eddig elé nem jövedelmeztek egy esztendőben még csak husz forintot sem. Nem kellene bántani a pénzt érő gyümölcsfákat, hanem csupán a kerítés mellé kellene ültetni eperfát. Bizonytaln elérné Ennyivel a kolozsvári tanuló ifjuság egy néhány év mulva megkezdhetné a selyemtenyésztést. A papnövendékek is megkedvelhetnék itt s gyakorlatba vehetnék majd künn a falun

A kereszturi iskola megteheti s hiszem megis teszi a tenni valót, de azt merem állítani, hogy csupán innen Kolozsvárról a Kis Mezőből ellehetne terjeszteni a selyemtenyésztést egész Erdélyben. E felől illetékes helyen már volt szó, s gondolom, hogy nem sok idő telik bele, míg a szó tetre fog kerülni. Annyit saját tapasztalatom után állíthatok, hogy tanulóknak kedves, szorakoztató s hasznos foglalkozás a selyemtenyésztés!

Boros György.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Itthon.

— Az E. K. Tanács körrendeletileg útasította a belső embereket s az ekklesiákat, hogy minden feliratot esperesi úton küldjenek fel, mert különben nem vétetik tekintetbe.

— A kolozsvári unitárius főiskolában a f évi záró vizsgálatok június második hetében kezdődnek s az osztályvizsgálatok 22-én végződnek, 23-án lesz a magántanulók vizsgája s azután az érettségi.

— A kolozsvári unitárius főiskola ifjusága május 15-én egy vig és kedves nyári táncmulatságot rendezett a Lövölde helyiségében. Az ifjak együttes akarattal minden évben megszerzik maguknak ezt az örömet. A rendezők annyira gondosak, figyelmesek, és előzékenyek voltak, hogy az idegenektől csak dicséretet és elismerést halottunk. Az idő nem volt valami enyhe, s mégis oly sokan gyültek össze, hogy a tánczeremben alig lehetett félni. Az ifjusági könyvtárak, az ifj. kórház s a Kismező is szép kis összeget kaptak. A siketnéma intézetnek 25 frt adatott. Tiszta jövedelem 155 frt volt. A májális védnöke Kőváry László isk. gondnok s elnöke Boros György tanár voltak.

— Majális a jutalom az iskolás gyermekeknek Vargyason. Ha jól vizsgáznak, a tanítói kar az erdőben rendez mulatságot a gyermekeknek. Ebben az évben is úgy történt. Az örömet fokozták az iskola pártfogói Daniel Gábor fő-

ispán, Daniel Lajos és neje Pálffy Mártha, B. Rauber István, Gyertyánffi János, kik itt is tele kosárral jelentek meg A záróvizsgakor, melynek elnöke Bedő József és Pál Ferencz volt, jutalmat kaptak a jobb tanulók. A jutalmak között szerepelt az „Unitárius Közlöny“ Ferencz J. püspök arczképével. A hol a gyermekek sorsát ennyire szívöken hordozzák a tanítók s a pártfogók, ott a haladás bizonyos. Elismerés és köszönet a tanügy érdekében!

— **Osztálytársak találkozása.** Május 1-ső vasárnapján az unitárius főiskola kapuja előtt egy nagy csoport vén diák volt öröme egymásnak s mulatsága a kapun belől levő ifju diákoknak. A 16 évvel azelőtt 1873/4-ben végzett osztály tagjai közül: Bágyi Kálmán p. ü fogalmazó Székely-Udvarhely, Boros György theol. tanár Kolozsvár, Csongvai Béla megyei árvaszéki jegyző Torda, Daniel Lajos birtokos Vargyas, Dengyel János p. ü. számtiszt Kolozsvár, Faluvégi Áron p. ü. min. számtiszt Budapest, Gál Kálmán tanár Szegzárd, Gál Miklós lelkész Toroczkó, Komjátszegi Pál birtokos Aranyos-Rákos, Márkos András birtokos Bún, Nagy János lelkész Ny.-Gálfalva, összesen 12-en jöttek össze reggeli 8 órára. Olyan jókedvűek voltak, mint a diákok, olyan boldogok voltak, mint a jó barátok, kik hosszas távollét után újra látják egymást. A nagy teremben összeültek. Lelkesen elénekelték: „Erős várunk nekünk az Isten“ s azután Gál M. imát mondott. A beszélgetés s tanácskozás, mely ezután következett, minden ízben érdekes és még eredménye is volt. A székely-kereszturi gymn. hatodik tanzékére alapítványt tettek. Ezt tartották égető kérdésnek. A tőke most is számot tevő, de növelni fogják. Mikor a harangok megszólaltak, templomba vonultak mindannyian. Közös ebédjükön volt tanáraik: Kovácsi Antal, Pap Mózes, Nagy Lajos, Ferencz József, Benzédi Gergely, Kovács János részt vettek. A kedves ünneples Boros Györgynél folytatódott s késő estig tartott.

— **Domokos Áron** böződujfalvi lelkész május 4-én vált meg papi hivatalától, hogy nyugalomba lépjen. Bucsú beszédjét Csel. XX. 18. 19. v. alapította. Számolt szolgálatáról, melyet „szolgáltam az Urnak nagy alázatossággal, sok könyhullatással és kísértésekkel, melyek én rajtam estek.“ Először volt iskolamester, azután lett pap s iskolamester, de mint kertész is teljesítette kötelességét. 1881 óta a böződujfalvi ekkl. papja.

— **A székely-egyleti első tak. pénztár,** mint a mult évben, ugy ebben is, a székely-kereszturi unitárius gymnasiumnak, szegény sorsu tanulók jutalmazására 25 frtot ajándékozott. E szép tett önmagát dicseri.

— **A székely-kereszturi unitár. gymn. tanuló ifjusága** áldozó csütörtökön, B a r a b á s József védnöksége alatt, egy szépen sikerült majális rendezett. Jövedelem 60 frt körül van. A természetrajzi tár gyarapítására fordittatik.

— **Kolozsról** Elekes Mózes lelkész elrendeltetvén Iklandra, helyébe iklandi lelkész Biró Elek köszöntött be. A hívek késő örömmel fogadták. Iktató pap Péterfi Dénes kolozsvári lelkész volt

— **Ürmös.** Tekintetes Szerkesztő ur! Az Ürmösi unitárius ekklésiának oly magasztos örömnépe rég nem volt, mint jelen évi április 27-én, midőn megválasztott lelkészét tiszt. Deák Miklóst fogadták és május 4-én, midőn beköszöntött. A lelkesült öröm annyira buzdította a más vallásfelekezethez tartozó egyeseket, hogy vallás és nemzetiség különbség nélkül siettek az unitárius lelkész felavatására. A fogadókat meghatotta az uj lelkész üdvözlote.

Az alapige: „Minden ellentartás nélkül eljöttem a hivatalra, azt kérdem azért, miért hívtatok engemet“ (Csel. X. 29.) a hallgatóság figyelmét előre felköltötte.

Lelkésziünk szellemes és a helyi körülményekhez alkalmazott beszéde a hallgatóság szívében semmi kívánni valót fen nem hagyott, s hallgatói szívet az övével összeforrasztotta, s a vegyes vallásfelekezetűeket megörvendeztette. Ifju lelkésziünk idejövetele által a községben a legszebb csend és rend vette kezdetét, a mi itten kívánatos volt. Adjon a Teremtő hosszú életet számára s tartsa meg az egyház, a község s magyar hazánk büszkeségére. V á g ó Z s i g m o n d.

— **Ajándékozások Maros-körben:** Szentgericzén urvacsorai alkalmakkal kenyeret vagy bort adtak: Jakab József, Ürmösi Kálmán, Gál Aron és Szabó Mihály. — Szentháromságon az urvacsorai bort és kenyeret egész évben a pap Pap Sándor adta. — Szent-Lászlón özv. Nagy Dénesné mindig ad urvacsorai kenyeret és bort. Az eklklésia egyes tagjai harangöntésre 41 frt 20 krt adtak. — Nyomáton Fekete József és neje sz. Sófalvi Juliánna gyászlobogót adtak, értéke 16 frt. — Nyárad-Gálfalván Zsigmond Mihályné kepeváltási alapul 100 frtot. Keresztes Zsigmondné papi fizetés pótlásra egy kaszálót 50 frt értékben, egy papi szék takarót és párnát 10 frt értékben. Csiki József és neje Biró Sára több rendbeli szerelést készítettek a templomba. — Csikitalván a hivek iskola alapításra 814 frtot adtak. — Vadadban gondnok Nagy Mihály és neje urvacso-
rai kenyeret négyszer és egyszer bort. — Iklandon Filep Domokos és neje Boros Zsuzsánna a szószék felibe koronát 75 frt értékben Filep Róza szószék-
takarót 30 frt értékben és életök fogytáig urvacsorai kenyeret és bort.

— **Lapunk jelen számában közölt hirdetését** Méhner Vilmos budapesti könyvkiadónak, ajánljuk a tanítók figyelmébe.

— **A budapesti unitárius templom felszentelése** valószínűleg október hónap végén fog megtörténni. Most a felszerelésre gyűjtést indítottak, melynek, hogy minél szebb sikere legyen, kívánjuk.

Angliában.

— **Stanley** hires utazó Afrika belsejében 5400 mérföldet utazott s ezer mf. kivételével mind gyalog. Az utazás három esztendőbe s 300,000 frtba került. Most, hogy haza érkezett, nagy tisztességben részesítik.

— **A Britt és külföldi unitárius társulat tavaszi közgyűlése** pünköszt csonka hetiben lesz. Jövő számunkban bővebben szólunk róla.

— **Londonban** a mult május elsőjén tették le az alapkövet egy új unitárius templomnak s a jelen évi május elsején már felavatták. A gyűlésen Lawrence ur volt az elnök, ki minket is meglátogatott egy alkalommal.

Amerikában.

— **Az amerikai unitárius társulat igazgató választmánya** havi rendes ülését április 15-én tartotta. A könyvkiadó bizottság jelentése szerint 2 új és 6 régiebb munkát adott ki, ezek közt van Channing műveinek 27 kiadása 1000 példányban.

Hét új vagy gyenge eklklésiának 1950 dollár = 5000 frt segély szavaztatott meg. A külföldi missio-bizottság ajánlatára 850 dollart utalványoztak Japánban egy vallásos közlöny kiadására s felolvasásokra. Intézkedtek, hogy a missió körébe tartozó eklklésiák és papjai s a társulatok miként tegyenek évnegyedes jelentéseket az ügynek állásáról.

A közpénztárba április hóban egyesektől befolyt 9361 dollár, az indián iskola fenntartására 512 dollár, a templom építési alapba 390 dlr. a gyermek missio alapba 264 dllr., együtt 10,527 dollár = 30,000 frt.

— **A nők segélyző-egyletének** április 17-én tartott ülésében 20 fiók-egylet küldöttei jelentek meg, az egyes jelentések szerint 650 dollár fordítottat eklklésiák segedelmezésére, isteni tiszteletek tartására és az egylet közpénztára gyarapítására.

— **A postabizottság** (célja felvilágosítások, értesítések, nyomtatványok szállítása) 530 levelet kapott, 730-at irt. 3486 füzetecskét 65 könyvet, 789 füzet folyóiratot stb. küldött szét, kiadása volt 132 dollár.

E rövid ismertetés is kellő biznyítékot szolgáltat amerikai hitrokonaink tevékeny munkásságáról.

Orbán Balázs-emléklap.

Orbán Balázs arcképét, élet- és jellemvonásait volt barátaitól s ismerőseitől, milyenek: Dániel Gábor főispán, Jakab Elek, Irányi Dániel, Ugron Gábor, Pálffy Dénes, Ferencz József, Csató János, Sándor József, Sándor János, Barabás Lajos s mások egyenesen e célra írva egy külön füzetben junius 15-én adjuk ki. Egy-egy szám ára előre fizetve 20 kr., bolti ára 30 kr. Megrendelések dr. Veress Vilmos egyf. pénztárnokhoz küldendők.

Egyleti élet és munkásság.

Üdvölet a Dávid Ferencz Egylet Elnökének! A Dávid Ferencz Egylet Választmányának jutott az a szerencse, hogy Brassai Sámuel 90 éves kora alkalmából legelőször üdvözölhette, mint szeretett elnökét egyszerű s őszinte szavakkal s meleg kézzszorítással. Most már, midőn széles körből a tudóst, a tanárt, a jeles férfit illető üdvözetek özöne áramlik, most a választmánytól átveszi a szót, az egész egylet, annak 900 tagja egy szívvvel érzi, egy szóval mondja: éljen! sokáig éljen még Brassai Sámuel, a Dávid Ferencz Egylet elnöke, mindnyájunk büszkesége, a magyar tudományosság nesztora!! Jelen számban közöljük az E. K. Tanács adresét, melyet egy küldöttség fog átadni.

A nyári tanítás érdekében. A Dávid Ferencz Egylet választmánya méltányolni akarván a tanulók szorgalmát és a tanítók buzgóságát, ezennel köztudomásra hozza, hogy a jelen időszak végén jutalmakat fog kiosztani a maga módjához képest. E végett felhívjuk a t. lelkész és tanító urakat, hogy junius 1-ső vasárnapjától kezdve mindvégig naplót vezessenek s abba a tanulók teljes névsorát beírván, minden alkalommal jegyezzék meg a jelenlevőket, hasonlóan azt is, hogy melyik órában? miről folyt a tanítás? ki volt a tanító? ki volt az ének-tanító? A tanításnak Szt-Mihálynapig kell tartani. Ekkor a tanítást vezető lelkész ur az illető D. F. E. fiókegyleti elnöknek küldjön be naplószerű kimutatást a végzett tanításról, a tanulók számáról (igy: jun. 1-én jelen volt 14 fiú, 16 leány; jun. 8. 18 fiú, 18 leány stb.) azon tanulók nevét, a kik minden vasárnap jelen voltak. Ezt a kimutatást a tanításban résztvevő papon és tanítón kívül jegyezze alá az ekklesia gondnoka. A t. f. e. elnök ur az összes jelentéseket a maga észrevételei mellett küldje fel a D. F. E. elnökségnek, mire tisztelettel kéri dr. Brassai Sámuel elnök, Boros György titkár.

Levél a szerkesztőhöz. Tek. Szerkesztő ur! A természetől legtöbbit tanulunk s egyszersmint az ő útján tanuljuk legbiztosabban az Istent ismerni. Mi, kik a havasi életre vagyunk utalva, gyakran szemlélhetjük a természet nagy mesterének alkotásait s mindannyiszor tele telt szívvvel borulunk imára a végtelen hatalom előtt. Ily alkalommal, szívemben isteni érzelmekkel eltelve pillantottam meg becses lapját Cs. P. urnál, kinek ajánlatára s egyszersmind nem kevés óhajomra, látva, olvasva abból sok jó dolgokat, bátorkodom én is megrendelni azt. Buzgó kitartást kívánva, maradok tisztelettel László Mózes.

Az egylet f. évi közgyűlésén a fiók-egyletek teendőiről s különösen pedig a falusi népszerű felolvasások tartásáról fognak felolvasások tartatni. Nagyon óhajlandó volna, hogy ugyanerről a tárgyról mindenik fiók-egylet közgyűlésén tartatnék felolvasás s kifejlendő vitatkozás alapján a közgyűlés küldene fel véleményyt. Kérjük t. elnök urakat, gondoskodjanak egy-egy felolvasóról, hogy a tárgy készíttessék elé a közgyűlésre.

Ferencz József unnitárius püspök arcképéből gondoskodtunk még egy néhány példányról, darabja 25 kr. Ha 10 drb. ára egyszerre küldetik be 2 frt.

Kimutatás.

A D. F. E. pénztárába befizetett tagsági s előfizetési díjakról s adományokról.
(6 közl. 1890 márcz. 28-tól 1890 május 10-ig.)

10 frt alapító tagsági díjat fizetett:

Endstrasser Benedekné, Kolozsvár. — 1874-ben végzett osztálytársak 7 frt.

1 frt rendes tagsági díjat fizetett:

1888-ra: Gál Sándor, Kide. Pázsint Mihály, Kolozsvár

1889-re: Pázsint Mihály, Acs Ferencz, Kolozsvár. Gál Sándor, Kide. Csongvai Béla, Borbély Sándor, Torda. Fodor András (1888—1889), Csegezi Ferencz (1885—89), Csegezi László, esperes (1889—1890), Bágyon.

1890-re: Nagy Sándor, Szucsák. Balog István Mező-Berény. Buzás János, H.-M.-Vásárhely. Pálfi György, Hadad. Ferenczi Géza, Baróth. Bajka Sándor, Pap Sándor, Pap Sándorné, Arkosi László, Tóth Lajosné, Zsigmond Elekné, Máté Sándor, Szt.-Mihályfalva. Gámán Dezső, Dengyel János, Fekete Mihály, Finta József, Lengyel Dánielné, Gelteh Ilona, Kolozsvár. Gál Miklós, Pálfi János, Kriza János, Simon József, Borbély Ferencz, Toroczko. Székely József (1886—1890), Verespatak. Dr. Pálfi Gyula, S.-Szt.-György. Barabás Sándor, Bölön.

1 frt 20 kr. előfizetési díjat fizetett:

1889-re: Gál Lajos, Kövend.

1890-re: Tatár Lajos, Sárospatak. Tanítóképezde növ. Sz.-Keresztur (60 kr.) Szentiványi Zsigmond, S.-Szt.-György. Márkos Ferencz, Széllut. Barra Mózes, Hadad Reich Sámuel, Kolozsvár. Weress Dénes, Torda. Budai István, Unitárius Ekkl. Kolozs. ld. Komis Lajosné, M.-Kályán

Egyleti kiadványok árában befolyt: 11 56 frt Püspök úr képére fizetett: Kisgyörgy Sándor 6 frt, Ajtai János 9 frt. Ajándékozott: Török Péter a. t. 1 frt 30 kr. Ürmössy Gyula 50 kr. Orbán-émléklapot rendelt Csegezy Márton 16 példányt, Imecs Jenő 18 pld., Muzsnai I., Kováts D, Fodor A., Kiss A., Barabás S 1 pld. Borbély S. 2 pld.

Dr. Veress Vilmos, pénztárnok.

Figyelmeztetés. Ezt a számot, melylyel az 5-ik félvét is bezártuk, *hátrálékosoknak* is megküldötte a szerkesztőség s azt a szives kérését izeni, hogy tartozásukat küldjék be minél előbb, hogy az új félvétben megszakadás nélkül mehessen a lap. *Teljes példányt mindig küldhetünk.*

*Jelen számunkhoz egy negyed iv mellékletet
csatoltunk.*

T A R T A L O M.

Üdvözet Dr. Brassai Sámuelnek.	
Ferencz J. és Kovácsi A.	89
Az egyházköri közgyűlések. Sz.	90
Brassai S mint hívó. Ferencz J.	92
Arany Jánosról	95
A vasárnapi iskola ünnepélye.	
Gál József	98

Szeretlek Istenem. (Költemény.)	
Józan Miklós	100
A selyemtenyésztés és az iskola.	
Székely Pál és Boros György	101
Egyházi és iskolai mozgalmak .	103
Egyleti élet és munkásság . .	106

